

IŠVADA

2018 m. kovo 28 d.

Vilnius

Dėl Seimo Peticijų komisijos sprendimo

Lietuvos Respublikos Seimo Peticijų komisija (toliau – Komisija) 2018 m. kovo 28 d. posėdyje iš esmės išnagrinėjo Kęstučio Kiltinavičiaus peticiją „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 166 straipsnio papildymo“ ir priėmė sprendimą atmesti joje pateiktą pasiūlymą papildyti Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 166 straipsnį nuostata, kad asmens veiksmuose pastebėjus nusikalstamos veikos, už kurią atsakomybė numatyta Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 231 ir 232 straipsniuose, požymius, ikiteisminiai tyrimai dėl šios veikos neatliekami, tokią veiką įvykdžiusiam asmeniui iš karto surašomas nustatytos formos kaltinamasis aktas, taip suteikiant tam asmeniui prievolę įrodinėti savo teisėtumą ir savo nekaltumą.

Komisija šį sprendimą priėmė, atsižvelgusi į tai, kad ir Komisija, ir Seimas jau yra priėmę sprendimą dėl šio pareiškėjo panašaus siūlymo: 2016 m. spalio 12 d. Komisija iš esmės išnagrinėjo Kęstučio Kiltinavičiaus peticiją „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 166 straipsnio papildymo“ ir priėmė sprendimą atmesti joje pateiktą pasiūlymą papildyti Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 166 straipsnį nuostata, kad asmens veiksmuose nustatčius baudžiamosios veikos pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 231 ir 232 straipsnius požymius, ikiteisminis tyrimas neatliekamas. Seimas 2016 m. spalio 18 d. pritarė Komisijos išvadai ir priėmė Seimo protokolinį nutarimą atmesti peticijoje pateiktą pasiūlymą.

Galiojančiame Baudžiamojo proceso kodekse (toliau – BPK) yra įtvirtintas universalus nusikalstamų veikų atskleidimo ir baudžiamojo persekiojimo modelis, kuriuo vadovaujantis, ikiteisminio tyrimo įstaigai ar prokurorui gavus skundą, pareiškimą ar pranešimą apie nusikalstamą veiką arba prokurorui ar ikiteisminio tyrimo pareigūnui patiems nustatčius atitinkamos nusikalstamos veikos požymius, *visais atvejais nedelsiant turi būti pradedamas ikiteisminis tyrimas*, kurį atlieka pats prokuroras arba reikalingus ikiteisminio tyrimo veiksmus atlikti paveda ikiteisminio tyrimo įstaigai. Visais atvejais ikiteisminį tyrimą organizuoja, jam vadovauja ir valstybinį kaltinimą baudžiamosiose bylose palaiko prokuroras ir tik jis gali priimti sprendimus, susijusius su ikiteisminio tyrimo atlikimu, jo kryptį pasirinkimu, kontroliuoti ikiteisminio tyrimo eigą ir ikiteisminį tyrimą atliekančių pareigūnų veiksmus. Ikiteisminis tyrimas, įgyvendinant BPK 1 straipsnyje įtvirtintą baudžiamojo proceso paskirties imperatyvą ginti žmogaus ir piliečio teises bei laisves, visuomenės ir valstybės interesus greitai, išsamiai atskleisti nusikalstamas veikas turi būti atliktas per kuo trumpiausius terminus ir ne ilgiau nei BPK 176 straipsnyje nurodytais terminais.

Prokuroras, įsitikinęs, kad ikiteisminio tyrimo metu surinkta pakankamai duomenų, pagrindžiančių įtariamojo kaltę dėl nusikalstamos veikos padarymo, surašo kaltinamąjį aktą, kurį kartu su visa baudžiamosios bylos medžiaga perduoda teismui, kuriam ta byla teisinga, tuo užbaigdamas baudžiamosios bylos ikiteisminio tyrimo stadiją. Prokurorų ir ikiteisminio tyrimo įstaigų pareiga tinkamai ir greitai atskleisti nusikalstamas veikas, t. y. bet kurios nusikalstamos veikos padarymo atveju visais atvejais operatyviai ir kokybiškai atlikti ikiteisminį tyrimą, yra tiesiogiai įtvirtinta BPK 2 straipsnyje, nurodančiame, kad prokuroras ir ikiteisminio tyrimo įstaigos kiekvienu atveju, kai paaiškėja nusikalstamos veikos požymių, privalo pagal savo kompetenciją imtis visų įstatymų numatytų priemonių, kad per trumpiausią laiką būtų atliktas tyrimas ir atskleista nusikalstama veika.

Pažymėtina, kad BPK XXX skyriuje yra įtvirtintas privataus kaltinimo bylų procesas, kurio atvejais baudžiamasis procesas dėl BPK 407 straipsnyje nurodytų nusikalstamų veikų (t. y. retų išimčių atvejais) vyksta privataus kaltinimo tvarka, t. y. privataus kaltinimo bylose skundą paduoda ir kaltinimą teisme palaiko nukentėjusysis, kuris teisme įgyja privataus kaltintojo statusą. Šiose bylose ikiteisminis tyrimas neatliekamas, išskyrus atvejus, kai BPK 407 straipsnyje nurodytos nusikalstamos veikos turi visuomeninę reikšmę ar jomis padaryta žala asmeniui, kuris dėl svarbių priežasčių negali ginti teisėtų savo interesų, kadangi minėtais atvejais prokuroras (nesvarbu, ar yra nukentėjusiojo skundas arba jo teisėto atstovo pareiškimas) dėl šių veikų privalo pats pradėti baudžiamąjį procesą, kuris toliau vykty bendra tvarka. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad privataus kaltinimo bylų procesas galimas tik dėl kelių BPK 407 straipsnyje nurodytų nusikalstamų veikų, kurios yra išskirtinai privataus pobūdžio (šmeižimas, seksualinis priekabiavimas, neteisėtas informacijos apie asmens privatų gyvenimą atskleidimas ar panaudojimas ir kt.). BK 231 ir 232 straipsniuose nurodytų nusikalstamų veikų sudėčių pagrindinių požymių analizė leidžia vienareikšmiškai teigti, kad BK 231 ir 232 straipsniuose kriminalizuotos nusikalstamos veikos savo pobūdžiu (pirmiausia dėl šių nusikalstamų veikų objekto) negali būti prilygintos BPK 407 straipsnyje nurodytoms veikoms ir atitinkamai priskirtos prie galimų privataus kaltinimo bylų.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad BPK XXXI skyriaus antrame skirsnyje įtvirtintas pagreitinoto proceso institutas, suteikiantis prokurorui teisę užbaigti baudžiamąją bylą pagreitinoto proceso tvarka tais atvejais, kai nusikalstamos veikos padarymo aplinkybės yra aiškios (pavyzdžiui, įtariamasis prisipažįsta padaręs nusikalstamą veiką ar pan.), o baudžiamoji byla dėl tos veikos padarymo turi būti nagrinėjama apylinkės teisme. Šiais atvejais ikiteisminis tyrimas iš esmės nėra atliekamas (arba jo trukmė būna minimali), kaltinamasis aktas taip pat nėra surašomas, o prokuroras ikiteisminio tyrimo pradžios dieną arba ne vėliau kaip per keturiolika dienų nuo ikiteisminio tyrimo pradžios dienos kreipiasi į teismą, kuriam ta byla teisinga, su pareiškimu dėl bylos nagrinėjimo pagreitinoto proceso tvarka (BPK 426–427 straipsniai). Teismui gavus prokuroro pareiškimą dėl

bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka, tolesnis bylos nagrinėjimas (ir atitinkamo teismo sprendimo priėmimas) teisme vyksta taip pat pakankamai greitai (BPK 428–430 straipsniai).

Peticijų komisija, vadovaudamasi Peticijų įstatymo 12 straipsnio 3 dalies ir Seimo Peticijų komisijos nuostatų 28 punktu, siūlo Seimo seniūnų sueigai įtraukti į Lietuvos Respublikos Seimo pavasario sesijos darbotvarkę protokolinio nutarimo dėl Peticijų komisijos sprendimo dėl Kęstučio Kiltinavičiaus peticijos projektą.

PRIDEDAMA:

1. Kęstučio Kiltinavičiaus peticijos kopija, 2 lapai.
2. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2016-09-29 raštas, Nr. (1.39)7R-7491), 2 lapai.
3. Išrašas iš Seimo Peticijų komisijos 2016 m. spalio 12 d. posėdžio protokolo Nr. 250-P-12, 1 lapas.
4. Išrašas iš Seimo 2016 m. spalio 18 d. plenarinio posėdžio protokolo, 1 lapas.
5. Išrašas iš Seimo Peticijų komisijos 2018 m. kovo 28 d. posėdžio protokolo Nr. 250-P-05, 1 lapas.
6. Lietuvos Respublikos Seimo protokolinio nutarimo projektas, 1 lapas.

Komisijos pirmininkas

Petras Čimbaras